

ВІДГУК

офіційного рецензента
на дисертаційну роботу

**«Принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів громадського
обслуговування у складі транспортно-пересадочних вузлів»,**

здобувача ступеня доктора філософії

Мустафи Махмуда Абдулгані Мустафи

з галузі знань 19 – Архітектура та будівництво

за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування

Аналіз дисертації Мустафи Махмуда Абдулгані Мустафи «Принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів громадського обслуговування у складі транспортно-пересадочних вузлів» засвідчив актуальність, достовірність та обґрунтованість отриманих висновків та рекомендацій, наукової новизни, практичного значення та загального наукового рівня діяльності.

Актуальність теми дисертаційного дослідження.

У ході розширення міст активно освоюються території, прилеглі до головних транспортних вузлів, формуючи в межах резервних площ загальноміські центри. Основна частка системи громадського обслуговування в місті створюється при зв'язку об'єктів торгівлі з основними транспортними вузлами і комунікаціями. Тема наукового дослідження актуальна і пов'язана з соціально-економічними чинниками: аналізом капітальних затрат, зведенням та розміщенням об'єктів бізнесу, швидким оборотом та поверненням капіталовкладень. Вагомим фактором визначено містобудівне розміщення за умов попиту та зручності для споживачів та сучасний стан: порушення функціональних процесів організації, погіршення естетики міського середовища. Все це є підґрунтям для подальших досліджень та визначення вимог до архітектурно-планувальної організації об'єктів обслуговування розміщених у складі транспортно пересадочних вузлів та прилеглих територіях. Вони повинні базуватися на засадах комплексного підходу до проектування та підвищення комфорту обслуговування і умов праці, а також естетизації середовища міста.

Обґрунтування наукових положень, висновків і рекомендацій дисертації.

Здобувач проаналізував наукові праці вчених, які займалися аналогічними питаннями, у роботі проведено дослідження сучасних тенденцій проектування даного виду об'єктів у всьому світі та в Україні зокрема. В роботі сформульовані принципи та прийоми формування об'єктів обслуговування в складі транспортно-пересадочних вузлів, а також надано рекомендації розміщення даного типу об'єктів у місті та розглянуто номенклатуру об'єктів обслуговування, визначено розташування об'єктів обслуговування у структурі транспортної пересадочних вузлів різних видів та типів, а також надано рекомендації щодо композиційного, архітектурно-художнього та конструктивного проектування даного виду об'єктів.

Досягнута мета дослідження – формулювання основних принципів та прийомів архітектурно-планувальної організації об'єктів обслуговування, що розміщуються в межах транспортно-пересадочних вузлів.

Достовірність основних положень роботи підтверджується виконанням поставлених завдань:

- проведено аналіз світового досвіду та сучасних тенденцій формування об'єктів обслуговування, розміщених на транспортно-пересадочних вузлах; означено рівень забезпеченості матеріальною базою для формування сучасних об'єктів обслуговування в межах ТПВ,
- проаналізовано стан нормативної бази;
- проведено критичний аналіз існуючих наукових досліджень та систематизовано отриману інформацію;
- розроблено класифікацію об'єктів обслуговування розміщених на транспортно-пересадочних вузлах;
- на основі визначених закономірностей створено модель архітектурно-планувальної структури об'єктів обслуговування на ТПВ;
- виявлено основні принципи та прийоми архітектурно-планувальної організації, а також функціонально-типологічні особливості основних та допоміжних приміщень об'єктів громадського обслуговування розміщених на транспортно-пересадочних вузлах;
- проведенням аналізу теоретичних та практичних джерел, що стосуються даного дослідження, виявленням сучасних світових тенденцій організації об'єктів громадського обслуговування у складі транспортно-пересадочних вузлів;

Вищезазначене підтверджує те, що отримані результати є науково аргументованими, а також слідує поставленій меті та завданням.

Наукова новизна одержаних результатів.

Здобувачем вперше:

- виявлено класифікаційний ряд об'єктів обслуговування на ТПВ;
- розроблено групу факторів для формування структури об'єктів обслуговування в межах ТПВ; на основі попередніх досліджень та концепції «TOD»;
- сформовано принципову структурну модель із структурою об'єктів обслуговування та переліком супутніх послуг для кожного з рівнів моделі;
- запропоноване власне формулювання принципів архітектурно-планувальної організації структури об'єктів обслуговування в межах ТПВ, спрямовані на естетизацію ОО в межах ТПВ;
- на основі принципів зроблені пропозиції архітектурно-планувальних прийомів організації даного типу споруд;
- розроблено номенклатуру об'єктів обслуговування розміщених на ТПВ та пропозиції щодо методики їхнього проектування.

Практичне значення дослідження полягає у формулюванні рекомендацій стосовно подальшого проектування об'єктів громадського обслуговування в межах транспортно-пересадочних вузлів на містобудівному рівні, рівні генерального плану об'єктів, та об'ємно-просторових рекомендацій. Підтверджується п'ятьма актами впровадження в учбовий процес та практику проектування.

Оцінка наукових публікацій. Протягом роботи над дисертацією здобувач публікував проміжні отримані наукові результати. Загалом опубліковано 10 одноосібних статей у фахових виданнях України категорії «Б». Одну статтю в співавторстві з О. Козаковою в науково-періодичному виданні інших держав (Румунія). Додаткові результати опубліковано в 20 збірках тез доповідей науково-практичних конференцій, з них 8 Міжнародних конференцій та 10 у співавторстві з науковим керівником проф. Куцевичем В.В.

Здобувач має достатню кількість та якісь публікацій, що відповідають вимогам п.8 «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії».

Оцінка змісту, стилю та мови дисертації, її завершеності, оформлення.

Представлене дисертаційне дослідження є завершеною науковою працею, відповідає вимогам щодо оформлення, стилю та мови наукової праці. Структура традиційна для дисертацій на здобуття ступеня доктора філософії і складається з анотації; списку публікацій; термінологічного словника; переліку умовних скорочень, вступу; 3 розділів з висновками; загальних висновків; списку літературних джерел та 11 додатків. Загальний обсяг роботи – 248 сторінок, з яких основного тексту – 132 сторінки; рисунків – 38; список літературних праць та Інтернет-джерел – 120 найменувань, 11 додатків, з яких 5 актів впровадження.

У **вступі** зазначена актуальність теми, сформульована мета, задачі, методи дослідження, окреслена наукова новизна та практичне значення одержаних результатів, наведено відомості про їхню апробацію.

У **першому розділі** «Передумови формування об'єктів обслуговування, розташованих на транспортно-пересадочних вузлах» проведені дослідження сучасних тенденцій формування об'єктів обслуговування на транспортно-пересадочних вузлах, проаналізовано світовий та вітчизняний досвід проектування даного типу споруд, проаналізовано сучасні наукові дослідження в даному напрямку. На основі синтезу даних аналізу складено класифікацію об'єктів обслуговування, що розташовані на транспортно-пересадочних вузлах.

У **другому розділі** «Методичні засади архітектурно-планувальної організації об'єктів обслуговування, розташованих на транспортно-пересадочних вузлах» розглянуто основні загальнонаукові правила для проектування об'єктів обслуговування на транспортно-пересадочних вузлах, серед них: фактори, методика ведення дослідження. Розроблено і описано архітектурні принципи та прийоми проектування об'єктів обслуговування, розташованих на транспортно-пересадочних вузлах. До переліку цих принципів увійшли: принцип функціональної різноманітності та варіативності; принцип гармонізації середовища, принцип комфорту та безпеки; принцип універсального дизайну та принцип індивідуальності.

У **третьому розділі** «Формування архітектурно-просторових рішень об'єктів громадського обслуговування, розташованих на транспортно-пересадочних вузлах» автором розглянуто особливі умови, які впливають на організацію генерального плану транспортно-пересадочних вузлів у разі появи на них об'єктів обслуговування. Розглянуто умови розміщення тимчасових об'єктів обслуговування на вулицях біля транспортно-пересадочних вузлів.

Відповідно до концепції “ТOD” розглянуто можливості озеленення території транспортно-пересадочних вузлів та захисту навколишніх будівель від шуму. Розглянуто умови розміщення паркінгів-уловлювачів, як одного з різновидів об’єктів обслуговування, що розміщуються на транспортно-пересадочних вузлах.

Робота є завершеною, самостійною науковою працею, має чітку структуру, поданий матеріал відповідає окресленим задачам в повному обсязі, рисунки відповідні текстовому змісту, загальні висновки обґрунтовані, мета дослідження досягнута.

До основних здобутків дослідження доцільно віднести:

- розробку класифікації об’єктів громадського обслуговування розташованих на ТПВ за такими ознаками: за рівнем доступності, за видами ТПВ, за просторовою структурою ТПВ, за складом основних функцій ТПВ, за складом супутніх послуг ТПВ, за об’ємно-просторовою структурою, за рівнем комфорту, за функціональною організацією, за просторовою композицією;
- виявлення ряду факторів, які складаються з двох підсистем: підсистеми ТПВ внутрішнього міського транспорту та підсистеми ТПВ регіональних та міжнародних перевезень.
- визначення принципів архітектурно-планувальної організації об’єктів обслуговування на ТПВ, а саме: принцип функціональної різноманітності та варіативності, принцип гармонізації середовища, принцип комфорту та безпеки; принцип універсального дизайну.
- рекомендації стосовно формування та розміщення об’єктів обслуговування в межах транспортно-пересадочних вузлів, зокрема розглянуто питання організації зовнішніх тимчасових об’єктів обслуговування епізодичного, періодичного та сезонного використання.
- рекомендації стосовно імплементації сучасних культурних просторів в структуру транспортно-пересадочних вузлів;
- рекомендації стосовно застосування інженерно-технічних і конструктивних рішень та будівельних матеріалів для об’єктів обслуговування розміщених на ТПВ.

Дискусійні положення, зауваження та побажання:

Загалом, позитивно оцінюючи здобутки дисертанта, вважаю за необхідне зазначити наступні дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи:

1. На наш погляд, дещо перевищено амбітно визначення наукової новизни в пункті ВПЕРШЕ, як в кількості позицій так і в змісті. В різних дослідженнях і інтерпретаціях уже були визначені свої кваліфікаційні ряди об'єктів обслуговування. Як результат дослідження моливо було б зробити порівняння і захистити своє визначення і результати як позицію вперше.
2. У роботі дещо поверхнево представлені транспортно-пересадочні вузли України, можна було б ознайомитися з цими питаннями глибше і навести приклади, які стосуються не тільки м. Києва.
3. В описі рисунків 1.1 та 1.2 можна було б конкретизувати назви. в рис. 1.1. «Статистичні дані щодо транспортних засобів» зробити аналіз по однаковим критеріям для різних країн, а рис. 1.2. не називати так узагальнено «Сучасний стан інфраструктури» для двох міст Стамбулу і Києва. До того ж на рис. 1.2. незрозумілі умовні позначки.
4. У третьому розділі разом з ретельно проробленими насиченими інформацією рисунками представлені не інформативні окремі пропозиції дитячих ігрових майданчиків (рис. 3.9, стор. 146) без прив'язки до планувальних схем. Краще було б представити приклади чотирьох рівнів типізації громадських будівель у зв'язку з транспортно-пересадочними вузлами, наведеними у тексті на стор. 145, 147).
5. Перелік матеріалів та опис фурнітури наприкінці такої вагомій містобудівної роботи виглядає не зовсім коректно. Слід було б завершити підсумковим узагальнюючим формулюванням з описом тенденцій подальшого розвитку стосовно застосування інженерно-технічних і конструктивних рішень та будівельних матеріалів для об'єктів обслуговування розміщених на ТПВ.

Відповідність дисертації вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії ...» Дисертація Мустафи Махмуда Абдулгані Мустафи «Принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів громадського обслуговування у складі транспортно-пересадочних вузлів» відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової

установи про присудження ступеня доктора філософії», зокрема пп. 5, 6, 7, 8, 9. В даній дисертації дотримані всі правила академічної доброчесності. Вона є завершеним науковим дослідженням. Отримані в роботі наукові положення і практичні результати свідчать про вагомий особистий внесок автора у науку.

Загальний висновок

Дослідження, виконане Мустафою Махмудом Абдулгані Мустафою має виражену наукову новизну і практичну цінність, справляє позитивне враження від повноти та кількості розглянутих аспектів. За сукупністю реалізованих наукових розробок робота відповідає вимогам ДАК України, які пред'являються до дисертацій на ступінь доктора філософії архітектури. Зміст представлених на рецензію матеріалів відповідає спеціальності «191 – Архітектура та містобудування, 19 – Архітектура та будівництво».

Вважаю, що дисертація Мустафи Махмуда Абдулгані Мустафи «Принципи архітектурно-планувальної організації об'єктів громадського обслуговування у складі транспортно-пересадочних вузлів» є завершеною, самостійною науковою роботою, котра відповідає вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії...», затвердженому постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, та напрямку наукового дослідження освітньо-наукової програми КНУБА з спеціальності 191 – Архітектура та містобудування, а її автор Мустафа Махмуд Абдулгані Мустафа, заслуговує присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 191 – Архітектура та містобудування.

Рецензент,
доктор архітектури, професор,
завідувач кафедри Інформаційних
технологій в архітектурі
Київського національного університету
будівництва і архітектури

Валерій ТОВБИЧ

Піapis *Товбича В.*
ЗАСВІДЧУЮ
Начальник відділу *Товбича В.*

